

30 maj 2018, kl 23:35

Skribent

Kerstin Lundell

Ämnen:

dioxin Fiske Miljögifter Östersjöfisk Sill

En del av det dioxin som återfinns i fisk i Östersjön kommer från gamla pappersbruk.

50 år tills man kan äta all fisk från Östersjön

Dioxinhalterna i Östersjön sjunker för långsamt. Nu tror sig Naturvårdsverket veta mer om varifrån giftet kommer. Men det lär dröja innan det går att äta Östersjöfisk helt obekymrat.

– Med den nuvarande förbättringstakten tar det 50 år, om det någonsin går, säger Erik Westin.

Fram till år 1978 använde skogsindustrin träskyddsmedel som innehöll dioxin. När man upptäckte hur giftigt dioxin var och vilka skador det kunde ge för människor förbjöds de. Efter förbudet minskade halterna dioxin i fisken i Östersjön kraftigt. Men på senare år har mängden dioxin i miljön inte minskat lika fort. Till viss del beror det på att man inte riktigt vet var dioxinet kommer ifrån.

Men nu vet Naturvårdsverket i alla fall mer om varifrån dioxinerna som återfinns i fisk i längs östkusten kan tänkas komma. En forskargrupp med deltagare från bland annat Sveriges Lantbruksuniversitet har använt en spårmetod som utgår från att dioxinerna förekommer i olika blandningar beroende på vad källan är. Dioxiner är en grupp klorföreningar med liknande egenskaper, och precis vilka som finns i en blandning av dem bildar ett mönster, som ett dioxinernas fingeravtryck. Det går också att avgöra ungefär när utsläppen hamnade i Östersjön, eftersom nyare utsläpp lagras ovanpå de äldre och med tiden blir det som trädens årsringar.

Transporteras med vinden

När forskarna har tagit prover från sediment på havsbotten visar det sig att ungefär hälften av dioxinerna kommer från förbränning av avfall och har transporterats med vinden, från Sverige eller andra länder. Den andra hälften utgörs till viss del av ämnen som kan kopplas till pentaklorfenol och tetraklorfenol, som använts som träskyddsmedel i skogsindustrin men som varit förbjudna i mer än 40 år.

– Betyder det då att vi fortfarande använder den här typen av kemikalier? Det är tyvärr en fråga som forskarna inte kan svara på. Det är ändå mer sannolikt att dessa ämnen kommer från redan förorenade områden, berättar Erik Westin på Naturvårdsverkets samhällsavdelning.

Gamla synder lagrade

I Utansjö vid Ångermanälven ligger till exempel ett nedlagt sulfitbruk. Dioxinerna kan läcka ut i älven från förorenad mark kring bruket och sedan rinna till matområdet ett par mil ut i Östersjön. Eller så kommer dioxinerna från fibersediment som redan nått till Östersjön för länge sedan och som rörts om så att föroreningarna spridits längre ut. Det finns sannolikt fler än hundra platser med sådana förhållanden längs Norrlandskusten.

– Vi anar dioxinernas ursprung i många fall, men vi vet inte tillräckligt för att med säkerhet kunna vidta rätt åtgärder, säger Erik Westin.

Det är också en förklaring till att åtgärderna dröjer, trots att fisken i Östersjön innehåller så mycket av giftet att det finns regler för hur mycket människor kan äta utan att riskera hälsan. Dioxinhalten minskar inte heller lika fort som tidigare. Minskningen är nu inte mer än mellan fem och sju procent per år, och det räcker inte för att fiskarna ska gå att äta utan problem under de närmaste decennierna .

– Vi bör nå ner till halterna i Västerhavet. Då kan var och en kan äta så mycket fisk den vill från Östersjön också. Men med den nuvarande förbättringstakten tar det 50 år, om det någonsin går, säger Erik Westin.

Kraven ska skärpas

Fiberbankar med föroreningar från skogsindustrin längs kusten utgör sammanlagt 30 kvadratkilometer. Att rena dem är en omfattande och tekniskt komplicerad uppgift. Dioxinproblemet är dessutom bara ett av många problem som uppstår på grund av gifter i marken.

Naturvårdsverket kommer att vidta fler åtgärder framöver. Bland annat kommer kraven på fabrikerna längs Östersjön att skärpas, så att de måste mäta vad de släpper ut kontinuerligt och inte bara några gånger per år för att verkligen säkra att dioxinerna som spårats inte släpps ut från verksamhet som fortfarande pågår. Ett större forskningsprojekt som kan ge säkrare svar på varifrån dioxinerna kommer också diskuteras. Skogsföretagen ska skaffa sig bättre koll rent generellt vad gäller dioxiner. Framöver ska det alltså finnas säkrare svar på frågan om varifrån dioxinet i Östersjön kommer.

– När svaren dyker upp kan jag inte svara på. Men vi har problemet under lupp nu, säger Erik Westin.

Rapportens namn: Sources of dioxins in Baltic Sea herring, SLU, Rapport 2018:6

Extern länk:

Läs mer om hur man spårar dioxiner

SVERIGES NATUR GRANSKAR ÖSTERSJÖSILLEN

LÄS MER: SOS – varning för sill

Mest läst just nu

- 1 Elbilens framfart hotar svenska naturvärden
- 2 Färre blåbär när granmörket tätnar
- 3 De släppte ut mest koldioxid i Sverige 2017
- 4 Stopp för kalkbrytning i Ojnareskogen
- 5 Åkessons attack mot palmoljan – bricka i SD:s spel om bensinen